

STRUČNÁ HISTORIE

**VÝZKUMNÉHO ÚSTAVU ZEMĚDĚLSKÉ EKONOMIKY,
RESP. ÚSTAVU ZEMĚDĚLSKÉ EKONOMIKY A INFORMACÍ**

OBSAH

Úvod	2
Období 1912-1918.....	3
Období 1919-1938.....	5
Období 1939-1945.....	7
Období 1945-1950.....	7
Období 1951-1989.....	8
Období 1990-2007.....	11
Období od 1. 7. 2008.....	15
Přehled ředitelů	20
Literatura.....	29

ÚVOD

Ústav, stejně jako struktura českého zemědělství, jakož i rámcové podmínky, za nichž zemědělství působilo, doznaly od okamžiku založení ústavu několika zásadních změn.

Období 1912-1918: V době založení ústavu byly naše země jako Království české součástí Rakousko-Uherské monarchie a zřízení ústavu bylo věcí rozhodnutí centrálních vídeňských úřadů a jejich legislativy.

Období 1919-1938: Po vzniku Československa v roce 1918 byl ustaven podle vládního nařízení č. 400 ze dne 15. července 1919 jako jeden ze sedmi státních zemědělských ústavů i Zemědělský ústav účetnicko spravovедný (ZÚÚS) s několika pobočkami; to mj. znamená, že byl založen z rozhodnutí vlády. Jeho název byl odrazem skutečnosti, že předmět původních účetnických ústavů byl rozšířen i o problematiku zemědělské ekonomiky, v té době nazývané spravovедdou. Zemědělství mělo v tomto období převážně malovýrobní charakter a rámcové podmínky tvořilo tržní hospodářství a pluralitní demokracie. Pro potřeby Slovenska byly založeny pobočky ústavu v Bratislavě a v Užhorodu.

Období 1939-1945: V období okupace Německou říší, tvořily Čechy a Morava Protektorát Böhmen und Mähren. Zemědělský ústav účetnicko spravovедný zůstal sice zachován, avšak v redukované podobě a jeho činnost se omezila převážně na vedení účetnictví pro zemědělské podniky. Zemědělství bylo součástí válečného řízeného hospodářství. V tomto období byla založena pobočka ústavu v Brně.

Období 1945-1950: Etapa navazovala na předválečné období, ústav využíval v principu stejných metodických postupů, ovšem s přihlédnutím k tomu, že v tomto přechodném období musel řešit řadu nových institucionálních problémů, vyplývajících jak ze strukturálních změn zemědělství, tak ze změny rámcových podmínek, které se v tomto období vyznačovaly postupným přechodem na systém centralizovaného řízení národního hospodářství při ponechání určitého prostoru pro působení trhu.

Období 1951-1989: Spolu s upevňováním socialistického systému stalinského typu a se zásadní změnou podnikové struktury zemědělství – náhrada převažujícího typu rolnických (rodinných) hospodářství novými formami podniků (jednotná zemědělská družstva, státní statky, strojní a traktorové stanice) – dozrály i podmínky ke zrušení dosavadního „Zemědělského ústavu účetnicko spravovедného“ a k jeho přeměně v různě institucionálně uspořádaný a začleňovaný Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, včetně několikrátě pozměňovaného názvu instituce. Tato etapa byla nejdelší, trvala takřka celých 40 let.

Období 1990-2008: V tomto období fungoval ústav opět ve změněných vnějších podmínkách. Po roce 1990 dochází k zániku komunistického systému v ČR, republika se

stává pluralitní demokracií transformující se na tržní ekonomiku, podnikatelská struktura zemědělství se výrazně mění. V souvislosti s rozpadem federativního uspořádání Československé federativní republiky k 31. 12. 1992 a potřebou zeštíhlit agrárně-ekonomický výzkum vznikl k 1. 1. 1993 Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky (zkratka VÚZE) s limitovaným počtem 108 pracovníků. VÚZE vznikl z Českého institutu agrární ekonomiky¹ a z Výzkumného ústavu ekonomiky zemědělství a výživy.

Období 2008 a dále: Z rozhodnutí MZe došlo s platností od 1. 7. 2008 ke sloučení bývalého Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky (VÚZE) a Ústavu zemědělských a potravinářských informací (ÚZPI) do Ústavu zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI).

OBDOBÍ 1912-1918

Od konce 19. a od počátku 20. století se zintenzivnil rozvoj zemědělského účetnictví; byl propracován systém podvojného účetnictví (pro vybrané velkostatky), byly zakládány speciální kanceláře pro vedení účetnictví ve vybraných podnicích a byli vzděláváni kvalifikovaní rolníci k tomu, aby byli schopni vést pod dohledem zemědělských účetních ústavů účetnictví vlastních zemědělských podniků. V Rakousku-Uhersku byl vytvořen legislativní rámec pro institucionalizaci uvedených aktivit výnosem vídeňského Ministerstva orby č. 15 190 ze dne 13. 4. 1912. Na základě uvedeného výnosu zahájila od 1. prosince 1912 činnost účetnická kancelář pod názvem „**Ústav pro zemědělské účetnictví českého odboru Zemědělské rady pro Království české**“. Ačkoliv se ústav původně zabýval převážně problematikou účetnictví a sběrem a zpracováním prvotních podkladů od rolníků, došlo postupně k rozšíření jeho funkcí, což opravňuje k přijetí zásadního rozhodnutí, že založení této kanceláře lze považovat za první krok na cestě ke vzniku současného ústavu.

O tom svědčí i to, že po vzniku Československa se účetnická kancelář kontinuálně proměnila rozšířením své činnosti na **Zemědělský ústav účetnicko spravovědný**, v němž postupně začaly hrát převažující úlohu spravovědné problémy (spravověda = dobový název pro výzkumný obor „zemědělská ekonomika“) a ústav se svým zaměřením přiblížil navazujícím výzkumným ústavům se zaměřením na obor zemědělské ekonomiky. O vznik ústavu se rozhodující měrou zasloužil prof. Dr. Ing. Vladislav Brdlík². Nově vzniklý ústav byl

¹ V souvislosti s federativním uspořádáním tehdy Československé socialistické federativní republiky byl v roce 1989 ustaven Výzkumný ústav ekonomiky zemědělsko-potravinářského komplexu (ZPoK), který byl od 1. 1. 1991 převeden na formu státního podniku s názvem Český institut agrární ekonomiky. Byl zaměřen na problematiku agrární politiky ČR a potřeb rozvoje vědního oboru „zemědělská ekonomika“.

² Přestože v tomto stručném přehledu nevěnujeme konkrétní pozornost předním vědeckým osobnostem, které se zásadní měrou zasloužily o vznik a rozvoj ústavu, resp. odvrátily někdy hrozící likvidaci ústavu v průběhu uplynulých 90 let, musíme učinit jednu výjimku. Tou je prof. Dr. Ing. Vladislav Brdlík (narozen 26. 7. 1879 v Žirovnici), zakladatel „Ústavu pro zemědělské účetnictví“ (od prosince 1912) a první ředitel „Zemědělského ústavu účetnicko spravovědného“ (od roku 1919). Jednalo se o politicky vysoce angažovanou osobu, která ještě ve startovací fázi ústavu

podřízen, stejně jako dalších šest nejvýznamnějších zemědělských ústavů, Ministerstvu zemědělství a jeho působnost byla celostátní.

Ústavu byly svěřeny tyto čtyři hlavní úkoly:

- číselně osvětlovat výrobní a výnosové poměry v zemědělství jako empirický základ pro vytvoření zemědělské spravovědy a taxace;
- připravovat informativní podklady pro hospodářsko-politická opatření vlády, zejména Ministerstva zemědělství a hlavních zájmových zemědělských organizací, a to zvláště v otázkách obchodní a celní politiky, vyjadřoval se také k připravovaným zemědělským zákonům;
- napomáhat zjišťování potřeb zemědělské výroby;
- rozvíjet výchovnou činnost mezi zemědělskými podnikateli, zejména z hlediska jejich orientace na hospodářsko-obchodní stránku zemědělské výroby a dosažení všeobecného pokroku v zemědělství.

Jednotlivé pobočky ústavu sloužily ke sběru číselného materiálu, kdežto jejich vlastní zpracování a využití výsledků se prováděla v ústředí, kde byla tato odborná oddělení:

účetnické, statistické, pro studium konjunktury v zemědělství a publikační.

Exkurz

Je pozoruhodné, jak se ani po řadě desetiletí hlavní okruhy odborných aktivit původního ZÚÚS a VÚZE výrazně neliší a jak se postupně sblíží i organizační struktury obou ústavů a lépe odpovídají obsahové náplni jednotlivých věcných okruhů. VÚZE je tvořen následujícími odbornými útvary:

- a) *Odbor informatiky a statistiky zajišťuje mj. ve vazbě na evropský systém FADN sběr a třídění číselných údajů jako empirický základ pro zjišťování výsledků hospodaření zemědělských podniků.*
- b) *Odbor agrárního trhu analyzuje poměry na vnitřním a zahraničním trhu zemědělských a potravinářských výrobků a poskytuje informační i věcné podklady komoditní povahy a zejména pak sleduje existující situaci na společném agrárním trhu v rámci Společné zemědělské politiky.*
- c) *Odbor strukturálního a ekonomického rozvoje zemědělství poskytuje mj. zobecněné podklady k formování různých agrárně politických nástrojů ve vazbě na strukturální politiku, agroenvironmentální politiku, z pohledu sociálního a regionálního rozvoje včetně sledování politiky rozvoje venkova.*

nemalou měrou přispěla k vysoké odborné prestiži ústavu. Možno dále uvést, že pan profesor byl významným představitelem republikánské strany, v letech 1920 až 1921 působil ve funkci ministra zemědělství ČSR, v letech 1923 až 1924 ve funkci rektora Českého vysokého učení technického a roku 1926 se stal členem Bankovní rady a viceguvernérem Národní banky československé. Ústav řídil až do svého odstoupení z funkce, tj. do října 1945.

d) Odbor odborných výzkumných služeb zajišťuje především komplexní publikační činnost ústavu ať již z vlastní produkce nebo překlady špičkových materiálů ze zahraničí.

Hrubá struktura odborné činnosti a na ni navazující organizační uspořádání ústavu se mezi oběma krajními polohami ústavu příliš neliší zejména proto, že oba typy ústavu se pohybovaly a pohybují v podobných rámcových podmínkách (tržní hospodářství, pluralitní demokracie) a že také existující podnikatelské formy se postupně vracely do původních struktur. Existuje zde však základní odlišnost. Rozhodující formou podnikání v českém zemědělství jsou v současné době podnikatelské subjekty právnických osob, obhospodařující dnes zhruba tři čtvrtiny zemědělské půdy, zatímco podniky fyzických osob zatím zaujímají pouze čtvrtinový podíl na celkové výměře z. p.

Je však samozřejmé, že konkrétní výzkumná témata VÚZE se od meziválečného období liší, jsou do značné míry orientována na souvislosti vstupu ČR do EU, na předpoklady zemědělství z hlediska SZP, na strukturální změny zemědělství a venkova po vstupu do EU apod.

Značně odlišným věcným okruhem obou ústavů je skutečnost, že v meziválečném období, ale zejména v druhé polovině minulého století, byl postupně propracován podrobný systém rajonizace zemědělské výroby a její specializace z hlediska maximálního využití místních přírodních a ekonomických podmínek. Československo bylo jednou z prvních zemí nejen v Evropě, ale ve světě vůbec, již se podařilo vědeckým způsobem podchytit a zpracovat existující přírodní podmínky ve všech obcích země. Byly provedeny detailní charakteristiky jednotlivých půdních typů existujících v ČSR, vymezeny zóny vhodnosti pěstování jednotlivých plodin a zpracovány precizní mapové soubory.

Nejvýraznější rozdíl VÚZE od původního ústavu spočívá v jeho technickém vybavení. VÚZE je vybaven propojenou sítí osobních počítačů, což umožňuje použití počítačových analýz, matematicko-statistických postupů, ekonomických a matematických modelů a využití specializovaných softwarových systémů. To vše umožňuje lépe vyhodnotit výsledky z různých monitorovacích systémů, jejich prověřování, zdokonalování a transformace pro potřebu modelů a ostatních postupů.

Institucionalizovaný zemědělsko-ekonomický výzkum opsal od svého založení v roce 1919 v podobě ZÚÚS do současné doby spojitý oblouk, mezi nímž ovšem leželo několik desetiletí, v nichž se měnilo jak konkrétní organizační uspořádání, tak věcný obsah výzkumu.

OBDOBÍ 1919-1938

V letech 1919 až 1938 plnil ústav úkoly v principu dvojího druhu: jednak to byl pravidelný sběr a vyhodnocování účetních dat zemědělských podniků, jednak realizace velkých dotazníkových akcí. Obecně se dotazníkové akce věnovaly charakteristice

organizační, výrobní a výnosové situace v zemědělských podnicích, dále otázkám daňového zatížení a zadluženosti zemědělců. Ústav realizoval do roku 1938 dvě velké ankety, jejichž účelem bylo věrohodně podchytit strukturu zemědělství v ČSR. První z těchto anket zobrazovala předválečné poměry z let 1909 až 1913 v členění podle výrobních oblastí (řepařská, obilnářská, obilnářsko-bramborářská a píceňářská) a existujících velikostních skupin, s výjimkou nejmenších hospodářství do 2 ha, která nebyla považována za samostatné zemědělské podniky.

Definitivní výsledky první ankety vycházely postupně – v roce 1926 I. díl a II. díl „Zpracování výsledků šetření zemědělských závodů“ vyšel v roce 1930. Podstatné hospodářské, cenové a společenské proměny vyvolaly potřebu zorganizovat v roce 1931 druhou dotazníkovou akci, která zachycovala poměry v letech 1926 až 1930. Tato druhá anketa byla poznamenána hospodářskou krizí, zejména pokud jde o publikaci jejich výsledků. Vyšel pouze jediný stejnojmenný svazek s názvem **„Zpracování výsledků šetření zemědělských závodů.“**

Zvláštní význam mezi speciálními dotazníkovými akcemi mělo šetření o důsledcích pozemkové reformy na zemědělskou výrobu. Výzkum se v letech 1924 až 1925 soustředil na přidělovou akci, na její vliv na organizaci a výsledky hospodaření. Byly sledovány zejména ekonomické podmínky, struktury kultur, struktura plodin, stavy hospodářských zvířat, počet a stáří členů rodiny, jejich zaměstnanost v závodě, mzdové poměry, vzdělání majitele zemědělského závodu, případně jeho odborná činnost.

Hodnocení této ankety bylo publikováno v roce 1938 pod názvem **„Výsledky šetření o vlivu pozemkové reformy na výrobu zemědělskou v Čechách a na Moravě“**. Publikace obsahuje kromě hodnotícího úvodu především přehledné číselné údaje.

Kromě výše naznačených aktivit se ústav zabýval cenovým zpravodajstvím, včetně analýzy vývoje cen a sledování nákladů v zemědělství. Dále byla pravidelně prováděna šetření o spotřebních poměrech rolnických rodin jako analogie šetření Státního úřadu statistického, který členil rodiny na dělnické, zřízenecké a úřednické. Byly rovněž organizovány nejrůznější výchovné a vzdělávací kurzy pro vlastníky rolnických hospodářství, pronajimatele zemědělských podniků a pro provozovatele velkostatků.

Mimo ustáleného výzkumného programu ústav velmi úzce spolupracoval s Ministerstvem zemědělství ČSR na přípravě nejrůznějších ekonomických podkladů a studií, na analytických pracích a zpracování podkladů pro přípravu různých zákonů a vládních nařízení. Ústav rovněž těsně spolupracoval se Státním úřadem statistickým na speciálním šetření k problematice rozvoje venkovské krajiny ve vazbě na zemědělství.

ZÚÚS se v meziválečném období zapojil i do mezinárodní spolupráce a stal se jedním ze zakladatelů **„Mezinárodního ústavu zemědělského účetnictví“**, sídlícího v Římě, s povinností poskytovat výrobně ekonomická data o československém zemědělství; dále se

prosazoval expertní činností v 18 evropských zemích a participoval na mezinárodním srovnávacím výzkumu.

V době svého největšího rozmachu koncem 30. let minulého století pracovalo v ZÚÚS 60 pracovníků, z nichž 15 bylo vysokoškoláků (zemědělských inženýrů), 22 pracovníků mělo středoškolské vzdělání a zbývajících 23 nižší odborné vzdělání.

OBDOBÍ 1939-1945

V období za okupace ČSR (1939–1945) došlo k zásadním změnám v organizační struktuře ústavu. V souvislosti se vznikem Slovenského státu došlo k odtržení slovenské pobočky a rovněž odpadla Podkarpatská Rus. Na druhé straně byla v roce 1941 v Brně zřízena pobočka pro německé zemědělce na území protektorátu, která byla metodicky řízena z Německa. Po skončení II. světové války zůstává tato pobočka trvalou součástí pražského ústavu se zaměřením na problematiku pracovních sil v zemědělství.

Činnost okleštěného ZÚÚS se v době okupace omezila na vedení účetnictví pro zemědělské podniky různých velikostních skupin, a to především systémem jednoduchého účetnictví. Na rozdíl od předválečné činnosti nebyly výsledky závěrek dále ekonomicky zpracovány. Na druhé straně však k činnosti ústavu přibýlo účetnické sledování školních a zemských statků, které byly za okupace přímo podřízeny Ministerstvu zemědělství a jejich výsledky hospodaření byly podrobně ekonomicky vyhodnocovány pro potřeby ministerstva. V souhrnu lze však konstatovat, že činnost ústavu za okupace byla však postupně oklešťována. Svědčí o tom např. i skutečnost, že počet sledovaných podniků činil v posledním roce II. světové války pouze jednu pětinu jejich počtu sledovaných v roce 1939.

OBDOBÍ 1945-1950

V období po ukončení II. světové války bylo československé zemědělství charakterizováno velkými společensko-ekonomickými proměnami: osídlováním pohraničí po odsunu německého obyvatelstva, revizí pozemkové reformy, rozvojem horských pastevních družstev, vznikem státních statků a od roku 1949 nástupem kolektivizace po sovětském vzoru a vznikem „**Jednotných zemědělských družstev**“.

V roce 1949 byla připravena a v roce 1950 provedena dotazníková akce u 2 685 zemědělských závodů, strukturálně srovnatelná s předválečnými anketami. Ačkoliv výsledky ankety vytvořily jedinečný soubor údajů o stavu zemědělství na počátku kolektivizace, nebyly publikovány.

V prvních poválečných letech bylo nadále pokračováno v profilových výzkumných činnostech, jmenovitě ve vedení jednoduchého a podvojného účetnictví zemědělským podnikům a v provádění nejrůznějších analýz. Nově bylo zařazeno sledování vývoje cen zemědělských výrobců a výrobních prostředků dodávaných do zemědělství. Kromě průběžné

prezentace cenových indexů byly prováděny kalkulace vlastních nákladů. Pokračovala šetření zacílená na analýzy osobní spotřeby zemědělského obyvatelstva, rozšířené o sociální vrstvu zemědělských dělníků.

Sledovatelský výzkum byl dále rozšířen o oblast ekonomiky mechanizace zemědělství, konkrétně o sledování nákladů traktorových prací a výzkumu nově zakládaných strojních a elektrárenských družstev. Bylo zahájeno sledování hospodářských výsledků státních statků, zemědělských výrobních družstev (od roku 1949 JZD) a horských pastevních družstev.

Navzdory ideologickému odmítání (geonomie byla nazvána buržoasní pavědou) se ústav zúčastnil geonomické práce obnovené po roce 1945. První velká mapa zemědělské geonomie vzbudila na Všeslovanské zemědělské výstavě v roce 1948 mimořádnou pozornost. Řešení problematiky geonomie bylo v roce 1950 plně přiřazeno do výzkumné náplně ústavu. Ústav byl ve spolupráci s MZe a jinými centrálními orgány plně zapojen do přípravy dvouletého (1946–1947) a ihned navazujícího pětiletého (1948–1952) plánu rozvoje národního hospodářství. Tím byl ústav plně začleněn do nového společensko-ekonomického systému, socialismu sovětského typu, v němž k rámcovým podmínkám patřil zejména centralistický plánovitý způsob řízení národního hospodářství a jednotlivých podniků s vedoucí úlohou komunistické strany, který s dílčími výkyvy co do hloubky rigidity trval až do konce 80. let, prakticky 40 let. Z hlediska výzkumu byly ústav a jeho výsledky do značné míry podřízeny striktním politickým směrnicím a v nejhorších etapách společenského poválečného vývoje byly některé výsledky výzkumu doslova předepisovány.

OBDOBÍ 1951-1989

Ústav vstupuje do jedné z nejobtížnějších fází svého vývoje, tj. do etapy násilné kolektivizace českého venkova a uplatňování koncepce socialistického zemědělství sovětského typu. Vědeckovýzkumná činnost je silně poplatná socialistickému systému direktivního řízení se všemi zápornými implikacemi na rozvoj českého zemědělství.

Zejména v průběhu 50. let většina zemědělských ekonomů nekriticky přebírala teoretické závěry k základním ekonomickým kategoriím ze sovětských pramenů, aniž by je podrobila vlastnímu tvůrčímu zhodnocení. Nicméně ani v těchto letech nebyla zcela ztracena kontinuita k předchozím výzkumným aktivitám a pro ústav zůstávají nadále typické rozborů hospodaření, konkrétně pak výsledky hospodaření JZD, státních statků a účetní výsledky soukromého sektoru (zhruba do poloviny 50. let).

Koncem 50. let a do poloviny 60. let se dostalo významné pozornosti pracím souvisejícím s rajonizací zemědělské výroby a utvářením výrobního zaměření v jednotlivých částech naší republiky.

Při poměrně rozsáhlé koncentraci půdního fondu a stavů hospodářských zvířat se stává aktuálním výzkumným směrem uskutečňování specializace a koncentrace v podmínkách tzv. „socialistické zemědělské velkovýroby“. Jmenovitě se výzkum soustřeďuje na řešení účelné velikosti jednotlivých výrobních odvětví i celých „socialistických zemědělských podniků“.

Počátkem 60. let zůstává český agrární výzkum, s několika výjimkami, ochuzen o používání exaktnějších výzkumných metod, zejména postupů kvantifikujících jednotlivé ekonomické jevy v rámci matematického programování, matematické statistiky apod. Využívání moderní výpočetní techniky bylo zahájeno až koncem roku 1965, kdy byl ústav vybaven sálovým počítačem Minsk 22, později Minsk 32, v roce 1979 počítačem EC 1040 a v roce 1990 EC 1057. Po roce 1993 bylo výpočetní středisko zrušeno a celý ústav propojen výkonnou sítí PC.

Spolu s uvolňováním centralistického režimu řízení národního hospodářství v rámci „Pražského jara“ se ve druhé polovině 60. let výzkumná řešení zaměřují na vyhledávání možných cest zlepšování tzv. „soustavy plánovitého řízení zemědělství“ a přípravu podkladů pro **novou soustavu plánovitého řízení zemědělství**. Pokračují poměrně úspěšně práce na „ekonomickém hodnocení přírodních stanovišť“ jako podkladu k diferenciaci ekonomických nástrojů v zemědělství na regionálním principu. S využitím poznatků zahraničního vyspělého zemědělství se rozvíjí výzkum produkčních funkcí v zemědělské výrobě jako celku. Na významu nabývá kategorie cen zemědělských výrobků v souvislosti s rozdělováním národního důchodu a následného řešení problému mzdové disparity.

Postupně jsou zahajovány rozsáhlé výzkumné studie k analýze zemědělsko-potravinářského a posléze i zemědělsko-průmyslového komplexu v ČSSR a jeho postavení v národním hospodářství. Spolu s těmito aktivitami se rozvíjí i prognostický výzkum, připravují se různé programy potravinové politiky a zajištění odpovídající výživy obyvatelstva.

Do tohoto období spadá i založení „**Institutu sociologie venkova a historie zemědělství**“ při VÚEZVŽ, organizující soustavný průzkum postojů a názorů zemědělců na různá opatření státu prováděná v rámci jeho hospodářské politiky.

V roce 1969 byla do ústavu včleněna skupina zabývající se ekonomikou potravinářského průmyslu a výživy obyvatelstva. Zabývala se nutričním a ekonomickým hodnocením výživy a vytvářením tzv. „doporučených dávek potravin“ na základě výživových doporučených dávek stanovených zdravotníky.

V rámci mezinárodní spolupráce na úseku výzkumu ekonomiky zemědělství socialistických zemí (zemí RVHP) se ústav stává hlavním koordinátorem tématu „**Použití matematických metod a využití moderní výpočetní techniky v zemědělství**“ v rámci Koordinačního centra RVHP pro uplatnění ekonomicko matematických metod v zemědělství. Tyto aktivity se začínají intenzivně rozvíjet až v rámci normalizačního úsilí po násilném

ukončení obrodného procesu, tj. nenásilného přechodu od centralistického modelu ovládní ekonomiky k poněkud volnějšimu, alespoň zdánlivěji demokratičtějšímu procesu řízení národního hospodářství.

V roce 1975 se VÚEZVŽ stal resortním vedoucím pracovištěm Automatizovaného systému řízení (ASŘ) a od roku 1978 gesčním pracovištěm pro tvorbu normativní základny (naturální i hodnotové normativy) v zemědělství. Byla rovněž zahájena spolupráce se zahraničním mezinárodním ústavem pro aplikovanou systémovou analýzu v Laxemburgu u Vídně.

V 70. až 80. letech se v souvislosti s existujícími politickými poměry opětovně utužuje centralistický princip řízení národního hospodářství a tím i zemědělství, i když již nikoliv v dříve poznané síle. Zároveň se postupně stále více projevují rysy určitého zaostávání ekonomického rozvoje a neudržitelnosti principu autarkního rozvoje spolu s prosazováním nereálného modelu plné soběstačnosti českého zemědělství. O slovo se hlásí objektivní zákonitosti rozvoje společnosti z konce 20. století, které se nakonec musely projevit i v oblasti agrárního výzkumu, spočívajícího v principu na objektivních základech a zacíleného k praktickému využití.

Hlavními výzkumnými aktivitami v rámci „Státního plánu ekonomického výzkumu“ byla následující témata:

- analýza vývoje a strukturálních změn v ZPoK, včetně vyhodnocování ekonomických výsledků, charakteristika regionálních specifí, příprava metodických podkladů pro potřeby zemědělských podniků na bázi jednotně zpracovaných údajů účetních a statistických výkazů, a to celoplošně za veškeré zemědělské podniky v ČR a SR;
- metodologie zpracování a analýzy vlastních nákladů zemědělských podniků v různých půdně klimatických podmínkách (výběrový soubor JZD, státních statků, společných zemědělských podniků), šetření k fondové náročnosti, k cenám, dotacím, daňovému a úvěrovému systému, k rizikovosti v zemědělství aj.;
- klasifikace a využití čsl. půdního fondu (charakteristika přírodních oblastí, výrobních oblastí, bonitace zemědělského půdního fondu soustavou BPEJ, vytvoření banky dat);
- hodnocení působení ekonomických a jiných nástrojů státní zemědělské politiky (tzv. soustava plánovitého řízení) na strukturu a rozmístění výroby, důchodovost podniků, oblastní diferenciaci výsledků hospodaření apod.;
- uplatnění metod ekonometrického modelování při tvorbě cen;
- hodnocení ekonomické efektivity vybraných výrobních odvětví;
- příprava parametrů pro uplatnění optimalizačních metod v odvětvovém plánování;
- analýza vybraných ekonomických problémů potravinářského průmyslu;
- řešení důsledků rozvoje společenské dělby práce a technického rozvoje na organizaci výrobní základny, rozpracování modelů mezipodnikové kooperace a integrace;

- modelování rozhodovacích a řídicích procesů v rámci vnitropodnikového řízení a organizačních struktur řízení;
- typové řešení vědecké organizace práce a odměňování v podnicích;
- analýza zahraničně obchodních vztahů čl. zemědělství a potravinářství se „třetími zeměmi“ při zdůrazňovaném významu agrárního obchodu v relaci k bývalým státům RVHP;
- výzkum pracovních sil v zemědělství, propočty důchodové disparity, ale i charakteristiky sociálních procesů a kulturního rozvoje v zemědělství a na venkově. Opětovně byl oživen výzkum v oboru sociologie venkova. Řada z těchto výzkumných témat však byla do značné míry účelově orientována.

Exkurz

V poválečném období došlo opětovně k propojení českých a slovenských výzkumných kapacit. Agendu „Poľnohospodárskeho ústavu účetnicko-spravovedného“ převzal v roce 1950 „Ústav pre ekonómiu v poľnohospodárstve a lesníctve“ a v roce 1952 se tento ústav opět stal pobočkou VÚEZVž Praha. V této podobě pobočka fungovala až do konce 60. let, aby se pak v důsledku státoprávních změn stala od roku 1969 samostatným ústavem pod označením „Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva“.

V poválečném období byla přijata zásada, že metodická příprava výzkumných témat probíhala obvykle na pražském pracovišti a realizace zkoumaných témat probíhala paralelně. Velkou společnou prací až po konec 60. let byla bonitace půdního fondu.

Ale i v následujících letech pokračovala úzká spolupráce obou pracovišť. V letech normalizace byla přijatá jakási dělba práce, podle které se ve VÚEZVž řešila problematika rozvoje odvětví, zatímco bratislavský ústav se zaměřil na otázky podnikové ekonomiky. Principy naznačené dělby práce pokračovaly i v 80. letech, kdy byl odvětvový ekonomický výzkum řízen v rámci tzv. „Státního plánu ekonomického výzkumu“. Celostátním koordinátorem podnikové problematiky se stal ústav v Bratislavě, zatímco hlavní úkoly odvětvové ekonomiky byly řešeny v Praze.

OBDOBÍ 1990-2007

Po roce 1990 nastala zásadní restrukturalizace agrárního ekonomického výzkumu doprovázená odlišnou vnitřní organizační strukturou ústavu a výraznou změnou výzkumných témat, i když určitá vnitřní věcná provázanost nových témat s některými starými výzkumnými úkoly zůstala zachována.

Z rozhodnutí MZe došlo s platností od 1. 1. 1993 ke sloučení Výzkumného ústavu ekonomiky zemědělství a výživy (VÚEZVž) s Českým institutem agrární ekonomiky (ČIAE) a přejmenování na **Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky (VÚZE)**.

Přes počáteční etapu hledání takové vnitřní struktury ústavu, která by aktuálně reagovala na všechny aktuální potřeby tržní ekonomiky, se nakonec podařilo zakotvit do vnitřního uspořádání ústavu všechna nezbytná výzkumná témata a potřebné aktivity.

V první etapě se především jednalo o co nejrychlejší adaptaci na výzkumné struktury obvyklé v partnerských zemích obdobného zaměření. K první teoretické orientaci velmi dobře posloužil překlad německé spravovědné učebnice „Landwirtschaftliche Betriebswirtschaftslehre“, kterou vydal prof. F. Leiber (Universita v Kasselu, SRN) a zejména pak úzký odborný kontakt s partnerským ústavem ve Vídni (Ústav pro agrární ekonomiku, tehdy pod vedením Dr. H. Alfonse). To ovšem také znamenalo, že převážná většina pracovníků ústavu se musela dodatečně přeorientovat na poznatkový aparát a principy tržní ekonomiky.

Druhá etapa byla zaměřena na přizpůsobení se narůstajícím potřebám tržní ekonomiky, která se počala pozvolna formovat na pozadí „Strategie radikální ekonomické reformy v agrárně potravinářském komplexu“ (z dubna 1990). Naštěstí byla základní teoretická poznání k dispozici a existovaly i dobré příklady v sousedních vyspělých zemích. Vlastní transformační proces přechodu od kolektivistického zemědělství k zemědělství individuálnímu bylo však nutno podstoupit cestou neprošlapanou, a tedy i značně obtížnou; obdobné problémy bylo nutno řešit i v oblasti aplikovaného agrárně ekonomického výzkumu.

Výzkumné aktivity VÚZE se zaměřovaly zejména na řešení úkolů v rámci výzkumného záměru MZe, dále na řešení grantových projektů NAZV a na úkoly vyplývající z účasti ústavu na řešení mezinárodních projektů v rámci 5., 6. a nově 7. Rámcového programu vědy a výzkumu EU.

Řešení výzkumného záměru se soustřeďovalo na otázky ekonomické a ekologické životaschopnosti zemědělství, vylepšování modelového aparátu a databáze pro řetězové regionální propočty (model FARMA-4), využití modelového aparátu pro vyhodnocování regionálních dopadů agroenvironmentálních opatření národních variant SZP EU a modelování souvislostí udržitelného rozvoje zemědělství a venkova.

Návazně na řešení výzkumných projektů řešily řešitelské týmy řadu tematických úkolů a dílčích studií pro jednotlivé odborné útvary MZe. Byly zpracovány řady zásadních podkladových materiálů.

Jedním ze základních výstupů, vydávaným od roku 1994, je³ „**Zpráva o stavu zemědělství ČR**“, kterou v metodické shodě s obdobnými dokumenty připravovanými v zemích EU, zpracovává ústav v obvyklé a vcelku ustálené struktuře každoročně pro potřeby MZe ČR.

³ *I v další navazující části textu, pokud se uváděné aktivity staly trvalou náplní činnosti ústavu, jsou uvedeny v přítomném čase.*

Ústav po vstupu ČR do EU převzal z pověření MZe významnou funkci Kontaktního pracoviště zajišťujícího metodické řízení, rozvoj a provoz „**Zemědělské účetní datové sítě**“ (**FADN CZ**)⁴ v České republice. Systém FADN je hlavním a prakticky jediným zdrojem informací Evropské komise o reálné ekonomické situaci zemědělských podniků v členských zemích Unie.

V rámci této sítě je v každém členském státě EU, na základě nařízení Rady, každoročně závazně uskutečňován sběr produkčních a především ekonomických ukazatelů o hospodářských výsledcích, v případě ČR z reprezentativního souboru cca 1 600 zemědělských podniků. Tyto individuální údaje jsou předávány pracovišti Generálního ředitelství EK pro zemědělství a rozvoj venkova (DG AGRI). Prakticky to znamená, že ústav prostřednictvím dané sítě zpřístupňuje bruselské administrativě, státní správě a odborné veřejnosti v agregované podobě srovnatelná data dle standardů a metodických postupů závazných pro země Unie.

Kromě celé řady povinností, jež jsou Kontaktnímu pracovišti dány platnou legislativou EU, je základním výstupem ze sítě šetření hospodářských výsledků za příslušný hospodářský rok. Výsledky z šetření FADN CZ jsou každoročně publikovány ve „Zprávě o stavu zemědělství ČR“.

Dlouhodobou tradici má v ústavu **šetření k výši nákladů** u základních rostlinných a živočišných výrobků. Náklady jsou zjišťovány podle jednotné doporučené metodiky v reprezentativním souboru cca 800 respondentů. V rámci šetření jsou zjišťovány úplné náklady výroby a přepočítávány na kalkulační jednici za vybraný soubor nejdůležitějších komodit rostlinného a živočišného původu. V rámci tohoto systému se rovněž stanovuje standardní příspěvek na úhradu. Na toto výběrové šetření navazuje podrobná analýza zkoumající vliv hlavních intenzifikačních faktorů na náklady vybraných výrobků a na rozdíly v nákladovosti v jednotlivých výrobních oblastech. Analýzy výkonnosti zemědělských podniků a jednotlivých výrob jsou jedinečnými a důležitými výstupy ústavu požadovanými jak decizní sférou, tak provozní praxí.

Trvale na významu nabývají aktivity související **se vstupem ČR do EU**. Průběžně byly a jsou modelově oceňovány předpokládané dopady společné zemědělské politiky EU na české zemědělství. Trvalou součástí prací ústavu jsou predikce vývoje vnějších podmínek, scénáře ekonomického a strukturálního vývoje agrárního sektoru, predikce dopadů SZP na zemědělství, spotřebitele a daňové poplatníky, a to vždy nejen v návaznosti na existující SZP, ale i z hlediska očekávaných reforem této SZP. Ústav byl a je silně angažován na přípravě strategických dokumentů o zemědělství, úzce spolupracuje s MZe na přípravě převoditelnosti národních programů do prostředí EU, přípravě agroenvironmentálních

⁴ FADN – Farm Accountancy Data Network.

programů dle NR č. 1257/1999, na metodickém přístupu k vymezení znevýhodněných oblastí (LFA) a na mnoha dalších programech.

Ústav se každoročně podílí na zpracování „Monitoringu a hodnocení agrárního sektoru a zemědělské politiky ČR“ pro OECD v ustálené struktuře hodnocení všech oblastí podpor uplatňovaných v rámci platných nástrojů zemědělské politiky.

Významnou součástí výzkumu je **agrární trh at' již ve vnitřních či zahraničních souvislostech**. Analyzovány jsou základní struktury trhu a distribuční toky vybraných komodit rostlinného a živočišného původu a poptávka obyvatelstva po potravinách (včetně predikce budoucího vývoje). Trvale se zpracovávají krátkodobé a střednědobé predikce cen v agrárním sektoru. Kromě měsíčního monitoringu vývoje agrárního zahraničního obchodu v teritoriálním a komoditním členění, je každoročně vydávána „Ročenka agrárního zahraničního obchodu ČR“. Důležitou permanentní činností ústavu jsou analýzy agrárního zahraničního obchodu v rámci jednotlivých celních režimů, periodická kvantifikace efektů vyplývajících z dohod, zhodnocení víceletých tendencí vývoje agrárního obchodu včetně návrhů na modifikaci aktuálních zahraničněobchodních nástrojů v oblasti vnějších ekonomických vztahů a práce související s rozбором teritoriálně-zbožové struktury agrárního zahraničního obchodu.

VÚZE se dlouhodoběji zabývá také analýzou účinnosti systému podpor do českého zemědělství, průzkumem lidského potenciálu, oceňováním zemědělského půdního fondu, sledováním pohybu tržních cen půdy aj. Neopomenuta zůstávala otázka postavení a úlohy zemědělství v rámci regionálního rozvoje.

Ústav se věnuje rovněž **sledování výkonnosti a konkurenceschopnosti** jako hlavních faktorů tvorby a naplňování koncepce rozvoje potravinářského sektoru v podmínkách členství ČR v EU.

Dalším výzkumným tématem je **sledování poptávky po potravinách a spotřeby potravin**, včetně základních faktorů, které ji ovlivňují. Do náplně ústavu dále patří nutriční hodnocení spotřeby, krátkodobé predikce jak celkové spotřeby potravin, tak i v diferenciaci podle sociálních a příjmových skupin.

Velmi konkrétní je úzká spolupráce s četnými vědeckými a výzkumnými pracovišti doma i v zahraničí, na jejímž základě jsou vypracovávány řady zásadních podkladů pro decizní sféru. Ústav trvale zajišťuje prezentaci významných výsledků výzkumu především prostřednictvím aktivní účasti pracovníků na přednáškách a seminářích doma a v zahraničí. K šíření aktuálních poznatků z oblasti agrárně ekonomického výzkumu významně přispívala také vydavatelská činnost zaměřená na vydávání výzkumných a informačních studií a Bulletinu VÚZE, resp. ÚZEI.

Většina uvedených aktivit je makroekonomické povahy, vyžadují specifické profesní znalosti, jež se úzce váží na zvládnání základních nástrojů ekonomického výzkumu

v aplikační poloze agrárního sektoru. Účast na jednotném trhu EU si nárokuje permanentně sledovat a vyhodnocovat navrhovaná opatření v souvislosti s připravovanými reformními kroky, stejně jako důkladně analyzovat možné dopady těchto návrhů na české zemědělství. V tomto ohledu byla a je pozice ústavu nezastupitelná.

Svou úlohu sehrával ústav i v rámci odborného poradenství, kdy se dnes již většinou nejedná o běžné poradenství produkční povahy, ale poradenství napomáhající zvýšenému odbytu, např. formou marketingového poradenství posilujícího konkurenceschopnost rozhodujících agrárních komodit jak na vnitřním, tak i zahraničním trhu.

OBDOBÍ od 1. 7. 2008

Z rozhodnutí MZe došlo s účinností od 1. 7. 2008 nejprve ke změně názvu státní příspěvkové organizace Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky na Ústav zemědělské ekonomiky a informací a poté ke sloučení Ústavu zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI) a Ústavu zemědělských a potravinářských informací (ÚZPI) do **Ústavu zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI)**.

Spojením obou ústavů sledoval zřizovatel (MZe) záměr propojit agrárně-ekonomický výzkum ekonomického pracoviště VÚZE s poradenskou činností organizovanou ÚZPI tak, aby výzkumné aktivity a servisní činnost podle požadavků MZe nacházely uplatnění v informačním poradenském systému a v oblasti odborné přípravy. Bylo tak vytvořeno vědecko-výzkumné, servisní a poradenské centrum plnící funkci výzkumného pracoviště, poskytující nezbytné servisní služby podle potřeb státní správy a odpovědné za vedení registru poradců a jejich odbornou přípravu, kontrolu poradenských služeb a metodickou podporu poradenství. Činnosti, které byly prováděny ve VÚZE i v ÚZPI, nadále pokračují.

V rozšířené působnosti nově zřízený ústav zabezpečuje provoz specializované Zemědělské a potravinářské knihovny podle § 13 zákona č. 257/2001 Sb. (knihovní zákon) a v rámci této činnosti získává, zpracovává, uchovává a zpřístupňuje odbornou literaturu. ÚZEI dále zajišťuje přístupnost, obsluhu a údržbu vybraných datových souborů veřejné části státního informačního systému v gesci MZe. Ústav je odpovědný za transfer odborných zemědělských a potravinářských informací, zabezpečuje účelovou vydavatelskou a nakladatelskou činnost, dále služby prezentačního a propagačního charakteru, vzdělávací činnost a služby související včetně služeb polygrafických. Významná je činnost kontrolního a metodického orgánu poradenství, správy a vedení Registru poradců MZe. Implementace strategie celoživotního učení v sektoru zemědělství a rozvoje venkova včetně oblastí počátečního odborného vzdělávání a vzdělávání zaměstnanců státní správy resortu je další pracovní náplní ÚZEI.

Rozhodující výzkumné kapacity se za období 2004-2010 koncentrovaly na řešení celoustavního výzkumného záměru „Analýza a vyhodnocování možností trvalé udržitelnosti

zemědělství a venkova ČR v podmínkách EU a Evropského modelu zemědělství“. Základní výzkumné řešení bylo rozvíjeno v rámci pěti etap charakterizujících:

- rozvoj multifunkčního charakteru zemědělství a zemědělských podniků;
- konkurenceschopnost agrárního sektoru v členění podle základních zemědělských a potravinářských komodit;
- rozvoj trhu půdy a kapitálu;
- možné scénáře zemědělských politik příznivých vůči životnímu prostředí a
- vybrané ekonomicko-sociální aspekty vztahu rozvoje zemědělství a venkova.

Z hlediska úkolů dlouhodobé povahy, které jsou ústavu ukládány již od restrukturalizace agrárně-ekonomického výzkumu (viz výzkumné období 1993-2007), byly aktivity ÚZEI od roku 2008 rozšířeny o následující témata:

- přípravu variantních návrhů na nová vymezení LFA a analýzy podkladů ve směru redefinice LFA a posouzení jejího dopadu na české zemědělství;
- přípravu akčního plánu rozvoje ekologického zemědělství a návrhů na nové přístupy k implementaci agroenvironmentálního opatření na období 2014-2020;
- tvorbu koncepce rozvoje venkova a přípravy nového „Plánu rozvoje venkova“ na období 2014-2020;
- kvantifikaci dopadu přepokládaných scénářů změn finančního rámce SZP na české zemědělství a vyjasňování pozice ČR při vyjednávání finančních perspektiv.

Nově uspořádaný ústav pokračoval v řešení výzkumného záměru „Analýza a vyhodnocování možností trvalé udržitelnosti zemědělství a venkova v podmínkách EU a Evropského modelu zemědělství“, dále v řešení projektů spadajících pod gesci NAZV a na řešení zmiňovaných deseti mezinárodních projektů realizovaných v soustavě 6. a 7. Rámcového programu vědy a výzkumu. Mimořádné aktivity ústavu směřovaly k přípravě podkladů souvisejících s českým předsednictvím v Radě EU. V rámci přípravy MZe na úkoly související s předsednictvím ČR v Radě EU se ústav zaměřil na modelování dopadů klíčových priorit agrárního sektoru na české zemědělství a jejich identifikaci a aktualizaci v kontextu evropského zemědělství. Důležitou roli sehrál monitoring zaměřený na posouzení vlivu navrhovaných reformních kroků SZP na mezinárodní obchod s rozhodujícími komoditami.

Do popředí zájmu se dostává vysoce aktuální problematika využití obnovitelných surovin v zemědělství. Ústav posuzuje perspektivy výroby a využití biopaliv v ČR a modeluje vliv jejich využití na ceny potravinářských komodit.

Rada pro výzkum a vývoj (po roce 2009 Rada pro výzkum, vývoj a inovace) v rámci bodového systému oceňování výsledků výzkumu řešených v rámci výzkumných záměrů klade zvýšený důraz na výsledky typu certifikovaná metodika. Ústav v letech 2008-2010 zpracoval následující certifikované metodiky:

- Metodika stanovení méně příznivých oblastí (LFA)

- Metodika posouzení krajinných prvků v kontextu hospodaření na zemědělské půdě
- Metodika uplatnění bonitace půdního fondu pro stanovení průměrného SGM orné půdy obcí ČR
- Metodika aplikace jemného doladění (fine tuning) nově stanovených LFA podle produkčních kritérií v podmínkách ČR
- Metodika aplikace společných kritérií EU pro redefinici LFA v podmínkách ČR
- Metodika kalkulací nákladů a výnosů v zemědělství
- Predikce rentability zemědělských komodit do roku 2014 (certifikovaná metodika)
- Metodika postupu při zjišťování výše škod na polních plodinách v územích určených k řízeným rozlivům povodní

V roce 2009 se stává důležitým těžištěm činnosti také plnění operativních úkolů zadávaných MZe v souvislosti s předsednictvím v Radě EU.

Pro MZe ústav poskytoval údaje plynoucí ze zhodnocení dopadů výsledků kontroly zdraví SZP pro české zemědělství a návrhy na jejich aplikaci včetně návrhů na zavedení platby na podnik (SPS), dále i na stanovení agrárních priorit ČR ve vztahu k očekávané podobě Společné zemědělské politiky v oblasti přímých plateb po roce 2013.

Obdobně užitečným výstupem pro státní správu byla příprava „Akčního plánu ČR pro rozvoj ekologického zemědělství na období 2011-2015“.

V roce 2010 byl ukončen pětiletý výzkumný záměr „Analýza a vyhodnocování možností trvalé udržitelnosti zemědělství a venkova ČR v podmínkách EU a Evropského modelu zemědělství“, jehož řešení bylo rozděleno do pěti etap:

- Rozvoj multifunkčního charakteru zemědělství a zemědělských podniků
- Konkurenceschopnost agrárního sektoru podle hlavních zemědělsko-potravinářských komodit a jednotlivých segmentů trhu
- Rozvoj trhu s půdou a kapitálem jako předpoklad pro multifunkční zemědělství
- Tvorba a posuzování zemědělské politiky vůči životnímu prostředí
- Vybrané ekonomicko-sociální aspekty vztahu rozvoje zemědělství a venkova

Významnou publikací, vydanou v roce 2010, byla výzkumná studie [České zemědělství šest let po vstupu do EU](#), hodnotící současný stav a vývojové tendence českého zemědělství v období po vstupu ČR do EU.

Výzkumná činnost v roce 2010 i 2011 spočívala zejména v analýze dopadů připravovaných reformních kroků v oblasti SZP na české zemědělství a rozvoj venkova v souvislosti s formováním nového programového období 2014-2020.

V dalších výstupech byly připravovány a vyhodnocovány scénáře finančního rámce SZP po roce 2013 v kontextu finanční perspektivy na období 2014-2020, a to úrovni EU, tak na úrovni ČR (založeno na kalkulacích ekonomických modelů celkové a částečné rovnováhy).

V souvislosti s tímto široce koncipovaným tématem byly ústavu zadávány mimořádné úkoly, např.:

- zformovat výchozí pozici českého zemědělství v souvislosti s připravovanou reformou SZP na programovací období 2014-2020;
- kvantifikovat dopady možných variant různé výše přímých plateb na hospodářské výsledky českého zemědělství, včetně zhodnocení dopadů různých variant zastropování přímých plateb v rozlišení podle velikosti podniku;
- průběžně zpracovávat podklady analyzující konkurenceschopnost českého zemědělství, resp. jeho rozhodujících komodit v rámci Společné organizace trhů (SOT);
- připravit podklady pro zhodnocení „Plánu rozvoje venkova“ (PRV) jako výchozího analytického materiálu pro přípravu nového PRV na období 2014-2020;
- vyhodnotit kontroly podmíněnosti v roce 2011 a nové nastavení podmínek „Dobrého zemědělského a environmentálního stavu“ (GAEC).

V rámci Dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace se vědecký výzkum po roce 2011 rozvíjel v následujících směrech:

- Vyvážená produkce soukromého a veřejného zboží v českém zemědělství v kontextu očekávaných podmínek SZP po roce 2013 a 2020.
- Holistické řešení rizik zemědělského podnikání v ČR v podmínkách zvýšených cenových výkyvů na agrárním trhu a probíhajících klimatických změn.
- Zvyšování výkonnosti a konkurenceschopnosti domácího potravinářského průmyslu v podmínkách postupující globalizace a liberalizace trhů.
- Komplexní (teritoriální) přístup k ekonomickým a sociálním problémům českého venkova v kontextu regionálního rozvoje.
- Řešení ekonomicky vyváženého rozdělování přidané hodnoty ve vertikále dodavatelé vstupů – zemědělci – zpracovatelé – obchod v ČR.
- Zvýšení výkonnosti českého zemědělství urychlením jeho restrukturalizace.
- Ekonomické a tržní aspekty produkce a využití biomasy.
- Posouzení účinnosti opatření podporujících produkci veřejného zboží v českém zemědělství pro formulování nové zemědělské politiky po roce 2020.

Od roku 2012 došlo v souvislosti s narůstajícím důrazem vlád i se světovými trendy k navýšení důrazu na vědeckou činnost, která má ústavu přinést lepší schopnost odpovídat na otázky, které zatím nikdo neklade, ale u nichž se dá předpokládat, že se nutně co nevidět stanou centrálními. Došlo ke zdvojnásobení počtu řešených vědeckých projektů zadávaných v rámci vnitřní soutěže. Zároveň se opouští praxe víceletých výzkumných projektů. I ty výzkumné programy, které jsou svou podstatou víceleté, se nyní soustředí v rámci jednoletých projektů na dosažení částečných cílů v rámci jednoho roku, a po úspěšném dosažení je případně rozvíjejí v dalších projektech v následujících letech.

V rámci výzkumných týmů dochází k rostoucí provázanosti mezi jednotlivými odděleními a také častějšímu připojení nových. Například oddělení FADN několika projekty zkoumalo schopnost svých dat poskytnout dřívější obrázek o očekávaném stavu českého zemědělství v rámci ročních produkčních cyklů.

Pro zajištění větší provázanosti mezi moderním poznáním zemědělského výzkumu s praktickým vzděláváním bylo v roce 2013 zřízeno Zemědělské poradensko-vzdělávací centrum a Knihovna Antonína Švehly (ZPC a KAŠ). Změna jména knihovny není jen kosmetická, ale vytváří prostor pro vytvoření jednotného informačního místa, fyzického i virtuálního. Veškerá poradenská a vzdělávací činnost ÚZEI tak nadále probíhá v rámci ZPC. Projekty online vzdělávání, kterými se pracovníci zabývali ještě před vytvořením ZPC, tak také najdou přirozenější platformu pro svůj další rozvoj, neboť i v KAŠ pokračuje elektronizace informačních zdrojů.

V posledních letech došlo také k rozšíření zahraničních aktivit a spolupráce ústavu. V letech 2012-13 ústav vytvářel pro Českou rozvojovou agenturu dlouhodobou komunikační strategii pro Asociaci drobných zemědělců Moldavské republiky. V jejím rámci ústav nafilmoval sérii vzdělávacích filmů, které využívají zkušeností z české postkomunistické transformace zemědělského a potravinářského sektoru pro moldavské realie. Filmy se v zemi, kde 60 % hospodářství stále tvoří zemědělství, staly hitem hlavní televizní stanice, a jsou nadále využívány ve vzdělávání drobných zemědělců, neboť jejich přístup k alternativním informačním zdrojům (včetně internetu) je mizivý.

Dlouhodobé bratrské vztahy se slovenskou obdobou ÚZEI – a jejich s maďarskou – byly v roce 2013 formalizovány do trojstranné dohody o spolupráci mezi ÚZEI, VÚEPP Bratislava a AKI Budapešť. Prvním společným projektem je komparativní analýza vývoje zemědělství v daných zemědělsky podobných zemích od jejich vstupu do EU.

Je evidentní, že i do budoucna zůstane analýza vlivu jednotlivých politik Společné zemědělské politiky EU dominantním programem ústavu. To se týká nejen zajišťování dat a evaluace modelových situací pro politická rozhodnutí Ministerstva zemědělství o nastavení budoucích parametrů politiky, ale i hodnocení zkušeností a efektů nastavení z předchozích let.

PŘEHLED ŘEDITELŮ

	Jméno	Funkční období	Poznámky
	prof. Dr. Ing. Vladislav Brdlík ✱ 26. 7. 1879 Žirovnice † 28. 1. 1964 Akron (USA)	prosinec 1912–říjen 1945	v roce 1912 založen „Ústav pro zemědělské účetnictví“ – prof. Brdlík jmenován vedoucím v roce 1919 vzniká „Zemědělský ústav účetnicko spravovědný“ – prof. Brdlík jmenován ředitelem

	Jméno	Funkční období	Poznámky
	<p>doc. Dr. Ing. Jan Krblich * 27. 1. 1911 Záboří nad Labem † 15. 8. 1965</p>	13. 10. 1945–4. 3. 1946	pověřen vedením ústavu
	<p>prof. Dr. Ing. František Lom * 4. 2. 1901 Janovice nad Úhlavou † 22. 11. 1985</p>	5. 3. 1946–31. 12. 1950	ředitel ústavu

	Jméno	Funkční období	Poznámky
	<p>prof. Dr. Ing. Jan Krblich ✱ 27. 1. 1911 Záboří nad Labem † 15. 8. 1965</p>	1. 1. 1951–31. 7. 1963	ředitel ústavu (ústav přejmenován na Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky)
	<p>Ing. Václav Eremiáš, CSc. ✱ 18. 12. 1921 Praha † 7. 5. 2000</p>	1. 8. 1963–31. 1. 1970	ředitel ústavu

	Jméno	Funkční období	Poznámky
	Ing. Jaroslav Kunc, CSc. * 26. 6. 1922 Rpety u Hořovic	2. 2. 1970–30. 4. 1980	ředitel ústavu
	JUDr. Emil Borák * 31. 10. 1923 Nový Jičín	1. 5. 1980–31. 8. 1989	ředitel ústavu

	Jméno	Funkční období	Poznámky
	prof. Ing. Věra Bečvářová, CSc. * 11. 6. 1944 Jaroměř	1. 9. 1989–31. 12. 1992	ředitelka ústavu
	Ing. Josef Kraus, CSc. * 12. 4. 1936 České Budějovice	1. 1. 1993–30. 9. 1998	ředitel ústavu

	Jméno	Funkční období	Poznámky
	doc. Ing. Tomáš Doucha, CSc. * 27. 9. 1943 Praha	1. 10. 1998–29. 2. 2004	ředitel ústavu
	doc. Ing. Dušan Vaněk, Ph.D. * 30. 10. 1955 Brno	1. 3. 2004–30. 9. 2007	ředitel ústavu

	Jméno	Funkční období	Poznámky
	Ing. Václav Bašek, CSc. * 3. 8. 1946 Kolín	1. 10. 2007–18. 10. 2011	pověřen výkonem funkce ředitele VÚZE po sloučení s ÚZPI od 1. 7. 2008 pověřen výkonem funkce ředitele ÚZEI
	PhDr. Jan Šlajs, LL.M. * 1. 5. 1980 Praha	19. 10. 2011–6. 9. 2013	ředitel ústavu

	Jméno	Funkční období	Poznámky
	Ing. Oldřich Černoch, CSc. * 1. 3. 1949 Plzeň	9. 9. 2013–6. 10. 2014	ředitel ústavu
	Ing. Michaela Šolcová * 25. 3. 1969 Praha	6. 10. 2014–18. 4. 2016	ředitelka ústavu

	Jméno	Funkční období	Poznámky
	Ing. Štěpán Kala, MBA, Ph.D. * 10. 8. 1979 Olomouc	19. 4. 2016	ředitel ústavu

LITERATURA

Blaas, G.: Projev k 80. výročí od založení pobočky VÚZE v Bratislavě. 1999, Bratislava, 13 s.

Eremiáš, V.: Vývoj dnešního výzkumného ústavu ekonomiky zemědělství a výživy a jeho příspěvek k rozvoji oboru od roku 1951. Zemědělská ekonomika, 16, 1970, č. 1, s. 23–31

Honcová, J.: Zemědělský ústav účetnicko-spravovědný. Vědecká práce Národního zemědělského muzea, 29, 1991–92, s. 265–284

Lom, F.: Vývoj zemědělského výzkumnictví a ekonomických nauk v zemědělství ČSSR do roku 1951. Zemědělská ekonomika, 16, 1970, č. 1, s. 3–21

Lom, F., Svoboda, K.: Stručný nástin vývoje a činnosti Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky. „Vědecká práce VÚZE v Praze“, II. díl, vydav. ČSAZV ve SZN, Praha, 1957

Národohospodářský český sociální a politický slovník. I. díl. Praha, 1929

Přehled publikační činnosti pracovníků VÚZE v Praze, Brně a Bratislavě v letech 1955-1969. Zemědělská ekonomika, 16, 1970, č. 1, s. 37–70

Tauber, J., Kolařík, J.: Příspěvky k historii české a slovenské zemědělské ekonomiky. ČAZ v Praze 1969, 150 s.

Tauber, J., Kolařík, J.: Historie české a slovenské sociologie venkova (výsledky symposia v Babičích ve dnech 10.–20. 12. 1967) ČAZ v Praze 1969, 368 s.

Zpracoval: prof. Ing. Zdeněk Sokol, CSc.

Ing. Josef Kraus, CSc.

Petr Bartoň